

I Lab. 1839 dóna juntament *cotoliu* i *cotoliva* «au-cell semblant a la cugullada, però un poc més petit y sens monyo». Bosch de la Trinxeria en la *Misc. Folk.* d'Àrabia (1887) imprimí «la *cotoliua* s'enlayra, s'enlayra, refilant fins que 's pert de vista» (p. 21); en altres obres seves posà una frase igual però amb variant, especialment en la forma del nom: «los rossinyols se responian uns a altres, y las *cotolivas* s'enlayravan fins a perdre's de vista, acompanyant sos vols de joyosos rifelets» (*Recorts d'un Exc.*, 1887, 283), «sentia los cants joyosos dels aucells; veya la *cotoliva* que s'enlayrava refilant, fins que's perdia de vista» (*Lena*, 1894, § 16).

La forma en *-iu* l'han usada d'altres com a femení: «canta la *cotoliu*: / —aussells, veniu, veniu!» en una nadala que MilàF recollí en la 1.ª ed. del *Romllo*. (n.º 63, v. 61, p. 169) però ometé en la 2.ª ed. (Pelay Briz la torna a recollir però canviant-hi aquells tres mots en *cantava 'l cotoliu*, masculí); jo també he sentit *cotoliu* i fou com a femení: no en tinc nota i no sé on, però *AlcM* només ho localitza en cat. or., i crec que allí era, en efecte. Els dicc. (Belv., Lab. 1839 i *DFa.*) donen *cotoliu* com a masculí.¹

Altrament si, d'una banda, a l'àrea de la nostra denominació semblen ser estranyes les Illes i el P. Val., en canvi es prolonga per terres occitanes, almenys per bona part dels dominis llgd. i gascò. Ja G. d'Astròs va fer un vers de *la cu-blanc* i *la coutouliou* (*TdF*): era gascò del Sud del Gers (prop de Laitora) i visqué com a capellà en el S. xvii, al NE. d'aquest dept. (Lomanha). Avui tolosà *coutouliou* «l'alouette lu-lu; *cantos en coutouliou* tu ne chantes qu'en groupe; *un bouloum de coutoulious* une volée d'alouettes» (Visner); Tarn *coutouliou* m. «espèce d'alouette» (Gary); landès *coutouliou* «alauda cristata» (Métivier, *Agric.*, p. 749), Girona *coutourliou* «cochevis» (Moureau, *La Teste*), Roergue *coutourliou* «cochevis» (Vayssier); segons el *TdF* *couturiéu* és així mateix llemosí, però altres noms que posa en el mateix article, i especialment *coutelou*, que exemplifica en felibres rodanesos ja poden ser noms de soca diferent o almenys mereixien article a part; d'altra banda hi ha *coutouolino* i *couchouolino* «alouette des prés» en felibres del Lenguadoc, aquella en Azais, del Gard, aquesta ja s'acosta a la forma del fr. *cochevis*. I hi ha també un sic. *cucicivvia* «alauda» escrit *cuchuvia* en un glossari de c. 1500 (Gregorio, *ZRPh.* xlii, 293).

Vaig donar detalls del cast. *totovia* i variants en aquest article del *DCEC*. Ara bé així es diu en valencià (segons Boscà, *GGRV*, p. 530), i hi ha l'it. *totavilla* «alauda arborea» [c. 1840, Prati, s. v.]. El port. *cotovia* és també la forma gallega, del Límia i d'altres bandes, i ja la va recollir el P. Sarmiento, a mj. S. xviii (*CatVGall.*, 122v), però això arriba fins al lleonès del SE.: Cespadosa *cotuvia* «cogujada» (*RFE* xv, 274).

I no ens cal dubtar de la raó que d'una manera general assisteix a Sainéan (*ZRPh.* xxx, 560-1, i *Sources Indig.* ii, 42-43) i a Prati en dir que totes aquestes formes «tentent de reproduire le cri clair et perçant

de l'oiseau», «imitante il verso dell'uccello: *tottavi, tottavi*» (cf. PBarbier, *BDR* iii, 118). Però no callem que hi ha formes bastant anàlogues i de soca diferent. S'ignora d'on ve un nom bretó *codioc'h* 'cogullada' («haubenlerche»), que altrament només és de l'important i divergent dialecte de Vannes.² Ens el recorda també el gr. *κόττυφος* 'merla', ja en Aristòtil, però aquest no és més que la forma àtica del grec comú *κόσσυφος* (també antic com a NP), i potser per això va suprimir M-L. en *REW*, l'article *kotyphos* que havia posat en el *REW*, i (4750); cf. Graur (*Rom.* liv, 505), i Baist (*ZRPh.* v, 561), que és el qui havia relacionat aquest mot grec amb els romànics.³

En fi, hi ha relació amb el ll. *COTURNIX*, -NĪCIS? El *REW*, 2289, esmenta el nostre *cotoliu* en l'article *coturnix* però solament per dir que deuen ser mots independents («ist wohl verschieden»). Val a dir que hi ha aparences considerables en contra. En primer lloc el sorprenent femení *cotoliu* s'explicaria així en forma ben planera, i l'estructura general és tan veïna. Més que més havent-hi la variant *cotorliu* amb *-r*, que ja hem vist com a occitana a la Girona i en el Roergue, i en cat. la registra *AlcM* a Berga i a la Pobla de Lillet. Tot això, ben entès, com a nom de la *cotoliu*. I el *DAG*, assegura que es diu *codolia* a Camprodon: hi reparem especialment perquè afirma que allí és nom de la guatlla, o sigui ll. *coturnix*, cast. *codorniz*! Però és de fiar això? D'altra banda la guatlla és un ocell ben diferent de la *cotoliu*: aquesta és una mica més petita que la cogullada, i la cogullada ho és força més que una guatlla; i altrament totes les propietats dels dos ocells són ben diferents. En fi, ens refreda de cop el pensar que *-ICE > -iu* és normal en català, però de cap manera no es pot produir en cap parlar d'oc. Un de semblant al fr. *cochevis* i al sic. *cucicivvia*, però que designa un moixó diferent (gènere *Sylvia*) és *cotxa*, que ja figura, c. 1380, entre els rims en *-otxa* amb *o* oberta, en el *Torcimany* d'Aversó (546): «l'alcelh qui à nom *cotxa*»; *AlcM* diu que és del Vendrell, Tarragona i Girona amb *o* tancada.

En conclusió, no totes aqueixes impressionants semblances seran degudes a mera coincidència. Hi haurà contactes secundaris. Però en conjunt és veritat que *cotoliu* i congèneres són, per damunt de tot, mots de creació imitativa.

¹ Doncs, tal com Pelay Briz, i un excursionista de 1878 (*DAG*.) escrivia: «lleugera com una dayna; l'altra arraulida com una *cotoliu*». — ² «Etymologie bedenklich», Thurneysen, *Keltorum*, 87; perquè Diez o algú altre l'havia relacionat amb el nom francès o un altre dels romànics que he citat. —

³ Tot comparant-lo amb una glossa d'Hesiqui, on donava un mot *κοττός*, com a nom del gall, causat pel monyo o cresta damunt del cap (*καὶ οὐ ἀλεξ-τρύονες, κοττοί, διὰ τὸν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ λόφον*). Però tot això és tèrbol, Hesiqui no és de fiar, i és facilíssima una combinació d'atzar.

Cotona, cotoner, cotoneria, cotonet, cotoní, cotonia, cotonifíci, cotonoi, V. cotó